

LES «CAPELLETES», LA DINÀMICA DE GRUP I LA VIDA CULTURAL

Article publicat al diari Tele/eXprés (14 de gener de 1976)

Ignasi Ubac

Les tòpiques i frívols crítiques que generalment hom fa a les «capelletes», a la seva existència i al seu esperit (l'«esperit de la capelleta») -crítiques que mai sobresurten del mer comareig, de la conversa de bar i de saló-, parteixen -i això les invalida: resulten inoperants i repetitives-, de la mateixa concepció de «fer» cultura que es pretén criticar -ja que no rebutjar-: la cultura entesa com a segregació de l'«esperit de capelletes» que s'oposa a altres «capelletes», que pugna mesquinament – perquè el medi és raquític i demana mesquineria- bé per adquirir un «status», bé per mantenir-lo.

«Patums» i «capelletes» -gairebé institucions culturals- són uns dels sobredeterminants en primera i en última instància de molts dels avatars de la nostra cultura, i, en concret de les nostres lletres.

El que importa és tenir en compte les causes -sociopolítiques- d'aquesta situació -absència o peremptorietat d'aparells culturals: informatius, ideològics, teòrics, de debat, d'expressió, de comunicació, de defensa d'interessos professionals, etc.- per tal de modificar-les, les causes, per tal de poder transformar la infraestructura cultural.

Oblida, doncs, la crítica a les «capelletes», d'una banda, l'enemic principal i veritablement comú: els condicionaments que realment permeten que, amb certa raó, es pugui parlar irònicament i esquemàticament, si ens atenem a certs aspectes de «cultureta» més que de cultura; i, i d'altra banda, es descuida també que les «capelletes» i les «patums», així com els rumors, la xafarderia, les petites intrigues quotidianes que aquestes «institucions» comporten, són de fet i indirectament, l'expressió del conflicte entre diverses posicions ideològiques, teòriques, polítiques i pràctiques dins el sector literari -conflicte que en no poder-se expressar en inexistents i necessàries instàncies que el farien productiu, es manifesta soterradament, mesquinament i improductivament.

L'individualisme i la competència, inherents a tots els sectors de qualsevol concreció dels sistemes de producció occidental, es veuen exacerbats entre nosaltres a causa de les condicions dominants: la «carrera» de l'escriptor (que, a casa nostra, és gairebé sempre una lluita per mantenir-se, al capdavant, permanentment en vies d'una estable professionalització) el porta a cercar recolzament en altres companys, i aquest recolzament col·lectiu, de l'afinitat a diversos

nivells, de la necessitat de dialectitzar idees, en surt la «capelleta», en sentit despectiu i una passat de moda, o els grups (comissions, col·lectius, etc.) en terminologia més moderna i «a la page»...

Les condicions en què s'han de moure aquests grups agreugen els aspectes negatius del treball col·lectiu. És més: tals condicions sobredeterminen ja, fet i fet, la formació dels grups i, per tant, la seva pràctica posterior. Generalment, als grups, les discussions rigoroses sobre la interdependència psicològica entre els components s'eludeixen, les afinitats ideològiques, polítiques i teòriques es pressuposen i prou: gairebé mai no hi ha un pacte explícit, raonat i discutit: el que hi predomina, en definitiva, és la necessitat de no restar els individus aïllats, de mantenir la relativa cohesió del grup, de no qüestionar gaire els supòsits de la unió.

Sota plantejaments no analitzats, no treballats, les relacions personals en el si dels grups es vicien de seguida: hi apareixen tendències paternalistes, lideristes, autoritàries, que suposen la castració de moltes de les individualitats del grup. Per altra part, aquest esdevé el substitutiu de la mare, del claustre matern, acollidor, protector; les frustracions individuals dels membres del grup es compensen mitjançant la sublimació del grup: el grup s'automitifica en tant que tal i segrega una sèrie de mecanismes de defensa que reparteixen en una actitud hipercrítica -neuròtica i sectària, no-lúcida- envers els altres grups, les seves concepcions, la seva pràctica: tot el que és aliè al grup, amb excepcions corresponents, es converteix en l'enemic pel sol fet de ser aliè.

I, amb el temps, quan els individus «s'han obert camí», quan han adquirit prou prestigi i «situació» per poder «anar sols», es desvinculen dels grups i esdevenen «patums» o «patumetes», i aquesta és aleshores, al marge de la seva pràctica específica, la seva funció i relació amb el sector (funció i relació que analitzarem en un proper article).

I tot això llastra fortament la minsa dinàmica interna de la nostra vida cultural.